

РЕЦЕНЗИЯ

от

доц. д-р Камен Димитров Петров
УНСС - град София, факултет „Управление и администрация“
Научна специалност „Народно стопанство (Геоикономика и регионално развитие)“

Относно: Дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по научна специалност „Организация и управление на производството“.

Основание за представяне на рецензията: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № РД-16-266-05.03.2020 г. на Ректора на Аграрен Университет-град Пловдив.

Автор на дисертационния труд: Мария Милош Лукич

Тема на дисертационния труд: „Управление на риска в животновъдството на Сърбия“

1. Информация за дисертанта.

Г-жа Мария Милош Лукич е родена на 20.06.1983 г. в Сърбия. През 2015 г. придобива образователна и научна степен „Магистър“ по икономика. От приложената биография е видно, че докторантката има богат професионален опит практика, както в областта на застраховането, спорта така и в управлението. От наличната документация става ясно, че г-жа Мария Лукич в рамките на индивидуалния план е изпълнила предвидените дейности – полагане на изпити, написване на дисертационен труд и публикации свързани с него. Можем да изведем нужната последователност и упоритост на докторантката за успешното завършване на изследователската работа по представения дисертационен труд.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

• Структура, обем

Дисертационният труд е изложен във въведение, три глави и заключение, разположени на 174 страници, използвана литература и приложения. Изследването е онагледено с 19 фигури и 32 таблици. Включените справка за приносите в дисертационния труд и справка (списък) на публикациите по темата на дисертационния труд могат да останат само в автореферата. Списъците с фигури и таблици следват съдържанието.

• Оценка за: актуалност на темата; целта; задачите; обекта; предмета; основната теза на дисертационния труд

Актуалността на темата се определя от факта, че животновъдството се характеризира като бизнес върху който оказват влияние множество фактори. Застраховането на животновъдната дейност през последните години все повече се превръща във важен фактор за постигане на устойчиво управление на този вид бизнес дейност. Изучаването и ограничаването на потенциалните рискови фактори оказва положителен ефект върху конкурентоспособността на сектора и неговото стабилно функциониране. Основната цел на дисертационния труд е да се анализират факторите, които определят търсенето на застрахователна услуга в животновъдния сектор и да се предложат насоки за подобряване на този вид услуга. На тази основа са формулирани изследователските въпроси и изследователските задачи. Обект на изследване на дисертационния труд са животновъдните стопанства, които са регистрирани на територията на Република

Сърбия. Предмет на изследва е застрахователната услуга, предназначена за селскостопански животни.. дисертационно изследване се защитава тезата, че застрахователните компании в Сърбия, чрез диверсификация на своите услуги могат да мотивират земеделските стопани да застраховат своя животновъден бизнес. Така тези рискове подлежат на цялостно дефиниране и моделиране, с което се подобряват организационните резултати при функционирането на фирмите в тяхната интернационализация. Изграждането на такава система създава непрекъснат процес на наблюдение и адекватна реакция при управление на отрасъла. Положителна ми е оценката за постройката на изследването.

- *структурата и постановките в отделните части на дисертационния труд:*

Прави впечатление, че е избрана постановка на структуриране на изследването на основа на задълбочена и аналитична интерпретация на фундаменталната теоретико-методологическа литература по темата, която свидетелства за качествено овладени познания по проблемите на застрахователното дело и отражението му върху животинския отрасъл. Първа глава е теоретична част разгледан е застрахователния пазар в дълбочина. Авторката извежда на преден план спецификата на услугите в застраховането, които определя като една от най-важните й характеристики свързано с нейното потребление и реализацията. Втора глава е посветена на анализа на земеделски застраховки в Република Сърбия и обзор на животновъдния сектор. Трета глава е посветена на анализ на пазара на застрахователни услуги в сектор животновъдство. В него се очертават настоящите и бъдещите предизвикателства свързани с развитието на отрасъла и възможностите пред застрахователите. Направени са и апробирани обобщения за хипотезите на изследването. Заключениеето извежда оценката на изследването.

- *Използвана научна литература (оценка на осведомеността на дисертанта по проблематиката, разглеждана в дисертационния труд).*

Списъкът с използваните литературни източници включва 93 броя научни публикации и трудове на автори; закони и нормативни актове на Република Сърбия, информационни бюлетени на организации на застрахователи както и отчети на Комисията по финансов контрол на Република Сърбия и на Министерството на финансите на Република Сърбия. Емпирична информация за изследването е осигурена и от извадкови анкетни проучвания и дълбочинни интервюта, проведени на ниво земеделско стопанство по изготвени от автора анкетни карти.

Представената литература показва, че докторантът познава постиженията в изследваната област в Република Сърбия. Проучени са и специализирани статии и интернет източници в разглежданата проблематика

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Основните научно-приложни резултати в дисертационния труд могат да се обобщят в няколко аспекта. На първо място е използван системен анализ и обобщение на теоретични постановки за същността на застрахователния процеси и рисковете при неговото осъществяване. Авторката г-жа Милош Лукич е приложила и метод на експертни оценки. При обработката на данните от предложената система за управление на застрахователния риск в условията на интернационализация е използван дескриптивен статистически анализ. На второ място е налице разработване на методология и инструментариум за оценка на рисковете при осъществяване на застраховането в посочения сектор чрез модел за управление на риска. На трето място предложената в дисертационния труд система от изследователски задачи подробно описва последователността на етапите и постиженията от направеното изследване. По

такъв начин апробираните тези потвърждават изпълнението на предварително поставените задачи и предложените хипотези. Трудът има висока степен на завършеност.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Оценка за приносите, посочени от г-жа Мария Милош Лукич отразяват концептуално вижданията на докторанта за постиженията в дисертационния труд. Изследването на възможностите за оценка на застрахователните компании в Република Сърбия, чрез диверсификация на своите услуги могат да мотивират земеделските стопани да застраховат своя животновъден бизнес са основание за разработването на система от рискове, които авторът подбира след задълбочено представяне на виждания на изследователи и научни дискусии. Оценката на тяхното въздействие е дало възможност да се разработи алгоритъм за оценка на тежестта на отделните рискове при изграждането на модел за управление на риска в посочения сектор от страна на докторантката. Приемам за изяснена същността на застрахователния процес в селското стопанство, както и факторите, определящи търсенето на застрахователни услуги в сектора. Също така сполучлива ми се вижда и методиката за анализ и оценка на влиянието на факторите, определящи търсенето на застрахователни услуги в сектора. Предложеният модел на частично задължително земеделско застраховане се базира на публично-частно партньорство, и неговото изпълнение ще даде възможност за развитието на селскостопанската застраховка, но също така и осигуряване на необходимото финансиране за текущата икономическа дейност. В заключение приемам и четирите приноса.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Посочени са следните 6 (шест) публикации, като 4 от тях в съавторство, а две са самостоятелни. Публикациите са на сръбски език 4 броя и 2 на английски език, както следва:

1. **Piljan, T., Lukić, M.**, (2019), Novi kanali pružanja usluga osiguranja, Treća Nacionalna naučno - stručna konferencija sa međunarodnim učešćem „TRENDOVI U POSLOVANJU 2019“, Kruševac.
2. **Piljan, T., Lukić, M., Piljan I.**, (2019), Neophodnost uvođenja reformi PIO, ISJ INTERNATIONAL REVIEW, ISSN 2217-9739, br. 1-2, str. 82-98, Beograd.
3. **Lukić, M., Gajić, T.**, (2019), Elektronsko bankarstvo, Vojno delo, ISSN 0042-8426; broj. 4, str. 329-324, Beograd.
4. **Lukić, M.**, (2019), Uloga budžeta u finansiranju lokalne samouprave, Vojno delo, ISSN 0042-8426; broj. 3, str. 265-277, Beograd.
5. **Lukić, M., Piljan, T.**, (2019), Electronic business and insurance, VIII MEĐUNARODNA KONFERENCIJA „Zapošljavanje, obrazovanje i preduzetništvo“, ISBN 978-1-993029-3-1, book 1, str. 149-157, Beograd.
6. **Lukić, M.**, (2019), “Compulsory pensions insurance and private pensions insurance in Serbia”, VIII MEĐUNARODNA KONFERENCIJA „Zapošljavanje, obrazovanje i preduzetništvo“, ISBN 978-1-993029-3-1, book 1, str. 130-141, Beograd.

Представените резултати в голяма степен са в подкрепа на изследването в дисертационния труд и са обществено достояние с тяхното апробиране в научни дискусии и представянето им и на английски език е добър атестат за докторантката.

6. Оценка на автореферата

В автореферата на дисертационния труд, с обем от 37 страници, са посочени целите и задачите на изследването, методологията на анализа и неговата структура. Представеното съдържание показва коректно разработените в дисертацията тези, които са илюстрирани с графичните решения на авторката **Мария Милош Лукич**. Идентифицирани са приносите в дисертационния труд и публикациите по дисертацията.

7. Критични бележки.

Към дисертационния труд могат да се отправят и някои критични бележки, които обаче не намаляват общото положително впечатление от изследването и следва да бъдат приети по-скоро като препоръки за бъдещи изследвания. На първо място трябва да се посочи, че в труда може да има от отчетливи критерии, по които са разграничени рисковете в животновъдния сектор. На второ място, критичният анализ на някои теоретични постановки би могъл да бъде по-задълбочен и данните може да се осъвременят още. На трето място прави ми впечатление малко повече описателният характер на изложението, но то като че ли го прави по-ясно и аргументирано. Може да се предложат и иновативни подходи при решаването на някои от проблемите. Като допълнителна препоръка бих предложил на докторант Мария Лукич да помисли за публикуване на текста на дисертацията под формата на книга, тъй като това изследване, както беше отбелязано и по-горе, постига целта си да запълни в голяма степен липсващото място в литературата, посветена на рисковете, извеждането на преден план със застраховането и системата за тяхното управление в животновъдния сектор, които могат да бъдат валидни в определени аспекти и за България.

8. Заключение

Въз основа на научените и приложените, от докторанта, различни методи на изследване, правилно изведените експерименти, направените обобщения и изводи ми дава основание да го оценя **ПОЛОЖИТЕЛНО**. Постигнатите съществени резултати в дисертационния труд „**управление на риска в животновъдството на Сърбия**“ ми дават основание да приема, че той съдържа необходимите научни и научно-приложни приноси и отговаря на изискванията на ЗРАСРБ, Правилника за неговото прилагане на и вътрешните правила на АУ-Пловдив. Това ми дава основание да предложа на Уважаемите членове на научното жури да присъдят на **Мария Милош Лукич** образователната и научна степен „доктор“ по научната специалност „Организация и управление на производството“.

Дата: 03.07.2020 г.

гр. София

РЕЦЕНЗЕНТ:

(доц. д-р Камен Петров)